

D • N

13/9 1954

Socialdemokraterna och folkviljan

"På en punkt har man alltid kunnat iaktaga samstämmighet mellan höger och folkparti: de förenas av sin gemensamma misstro mot allt som minskar de stora kapitalintressenas makt och som ökar de många människornas inflytande över vårt politiska liv." Citatet är hämtat ur ett officiellt referat av ett statsministertal under valkampanjen. Det är ett av de många exemplen på att regeringspartierna, och särskilt socialdemokraternas ledare, söker komma ifrån de konkreta och aktuella frågorna genom att helt allmänt framställa oppositionen som driven av tvivelaktiga motiv och farliga, obestämda makter. Man påstår helt framt att "de stora kapitalintressena" står på den ena sidan, "de många människorna" på den andra, en modernisering men icke en förbättring av en marxistisk tankegång som i allvarlig debatt för länge sedan övergivits. Hur föga tankegången stämmer med verkligheten ger så gott som alla dagens frågor och partier inställning till dessa bevis på. De krav på skattesänkning som framförts av folkpartiet är i första rummet ägnade att minska skattetyngden för de mindre inkomsterna. Folkpartiet har aktivt arbetat för en höjning av folkpensionerna som skulle ge kompensation för den realminskning av beloppen som inträtt genom inflationen. Är kravet på skärpt rättskontroll ett kapitalistintresse, ligger det inte tvärtom i "de många människornas" intresse?

Det mest flagranta beviset för oriktigheten — eller oärligheten — i statsministerns uttalande är emellertid socialdemokraternas hållning till folkomröstnings-

frågan. Gång efter annan har oppositionen begärt att folkomröstningen skulle vidgas till att bli beslutande: väljarna skulle i särskilt omstridda och viktiga frågor ha möjlighet att träffa ett avgörande, inte bara att ge ett råd. Men dessa förslag har socialdemokratin, som ännu har folkomröstningen på sitt program och som en gång förklarat den vara "ett nödvändigt komplement till det representativa systemet", systematiskt motsatt sig. Partiet har till och med sagt nej till yrkandet på att det skulle lällas en rådgivande folkomröstning om införande av en beslutande folkomröstning, uppenbarligen på grund av insikten om att en stor majoritet av folket önskar en sådan utvidgning av folkstyrelsen. Det har härvid talats om att folket kunde bestämmas av "primitiva instinkter", att "mannen från gatan" var riskabel att släppa fram, att väljarna kunde bli offer för "psykosor", att riksdagen vore "ett slags filter, vilket menige mans ofta affektbetonade inställning måste passera". Kort sagt, vår tids socialdemokrati brukar alldeles samma argument som högern använde för 40 år sedan i striden mot den allmänna och lika rösträtten.

Den grundläggande orsaken till denna hållning är självfallet fruktan för väljarna, för "de många människornas inflytande". Om väljarna själva finge avgöra vissa frågor, så kunde det hända att de tog en annan ställning än partiledningen och dess trogna skara av riksdagsrepresentanter, det är den sa-

ken man är orolig för. Det är väl känt att röstningen vid valen i stor utsträckning betingas av traditionella och oklara lojalitetsföreställningar, att denna röstning alltid måste innebära ett mycket vagt ställningstagande; i aktuella och konkreta frågor kan väljarna självfallet ha en annan mening än den som företräds av de maktägande i regering och representation. Det har exempelvis av opinionsundersökningar framgått att ett stort flertal bland väljarna önskar samregering och utvidgning just av folkomröstningen — här är motsättningen mellan de styrande och folkmajoriteten principiell och ostridig.

Enighet råder om att skattefrågor inte bör underställas folkomröstningen, detta därför att lockelsen att rösta mot högre skatter kan leda till avståndstagande även från nödvändiga utgifter. Men även i vissa ekonomiska frågor är ett folkligt avgörande väl tänkbart. Förslaget om allmän pensionering kan nämnas som exempel; det vore högst naturligt om väljarna själva finge avgöra huruvida de önskar att under hela sitt arbetsliv avstå från en viss del av inkomsten för att i pensionsåldern genom staten erhålla en bättre försörjning.

Att folkomröstningen innebär en utvidgning av den politiska demokratin ligger i sakens natur; väljarna får större makt då de kan besluta i sakfrågor än om deras inflytande endast utövas genom val av representanter vartannat eller vart fjärde år. Om en sådan utvidgning av folkmakten betecknas som ett försök att främja kapitalistintressen på flertalets bekostnad, så är detta antingen ett mycket grovt skämt eller också en antydning om att väljarna inte förstår sitt eget bästa, att de i själva verket inte är mogna för mera direkt maktutövning. Den socialdemokratiska ledarens citerade yttrande blir därför ett utmärkt belägg på motsättningen mellan partiets propaganda och dess praktik.

USA 8-17/9